

De bodem van de welvaartsstaat van 1970 tot nu, en daarna

Bea Cantillon, Ive Marx, Veerle De Maesschalck

Dit artikel, een ingekorte versie van Cantillon e.a. (2003), gaat aan de hand van langetermijnreeksen de welvaartsontwikkeling en doelmatigheid na van de minimumbescherming in de sociale zekerheid. Bijzondere aandacht gaat daarbij uit naar de jongste beleidsmaatregelen inzake fiscale en parafiscale lastenverminderingen evenals naar de verhogingen van de minimumuitkeringen in de sociale zekerheid.

Aan de hand van het statistisch simulatiemodel STASIM⁽¹⁾ wordt voor een aantal typegezinnen de impact van deze maatregelen nagegaan op de hoogte van het nettogezinsinkomen⁽²⁾. Gekoppeld aan de eerdere resultaten geeft een vergelijking van de aldus berekende nettogezinsinkomens met een aantal macro-welvaartsindicatoren (nationaal inkomen per capita, gemiddelde brutolonen, gemiddelde nettolonen) een beeld van hoe het de gezinnen aan de onderkant is vergaan gedurende de voorbije decennia, en tijdens de meest recente periode van actieve welvaartsstaat-beleid in het bijzonder. Verder documenteren we nog de evolutie van de omvang van de afhankelijkheidsvallen evenals de spanning tussen de minimum- en maximum-uitkeringen.

METHODOLOGISCHE NOOT

Een eerste maatstaf die we bij de evaluatie van de bodembescherming hanteren, is de evolutie in reële termen en dit ten opzichte van de algemene index der consumptieprijzen (niet de gezondheidsindex). Dit geeft een zicht op de koopkrachtevolutie van lonen en uitkeringen of meer globaal van inkomenspakketten.

Een tweede maatstaf is het nationaal inkomen per hoofd van de bevolking. Door de evolutie van de uitkeringen en/of lonen te vergelijken met de ontwikkeling van genoemde maatstaf, krijgt men een beeld van de wijze waarop de uitkeringen/lonen de algemene welvaart hebben gevolgd.

Tot slot wordt nog de evolutie nagegaan van de uitkeringen/lonen t.o.v. het gemiddeld bruto- en nettoloon. Deze maten sluiten beter aan bij een wijdverspreide rechtvaardigheidsnotie dat er een verband moet bestaan tussen de mate waarin loontrekkenden en de mate waarin uitkeringstrekkers erop vooruitgaan. Het gemiddeld brutoloon dat we hier

Bea Cantillon leidt het Centrum voor Sociaal Beleid (Ufsia, Antwerpen). Ive Marx en Veerle De Maesschalck zijn er aan de slag als onderzoekers.

als referentie hanteren, werd berekend op basis van RSZ-gegevens.

EVOLUTIE VAN DE MINIMUMLONEN

Figuur 1 geeft aan dat de koopkracht van de brutominimumlonen over een periode van bijna dertig jaar nauwelijks gestegen is (circa 12%). Gedurende de laatste twee decennia hield de koopkracht van het minimumloon zelfs maar ternauwernood stand.

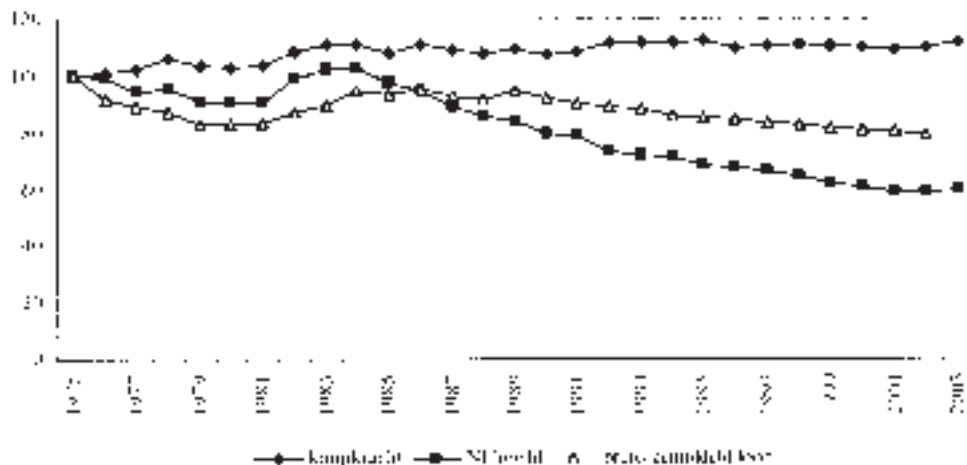
De minimumlonen hebben bijgevolg de stijging van de algemene welvaart niet gevolgd, zelfs niet bij benadering. Vergeleken met het nationaal inkomen per hoofd is de achterstand in 2003 reeds opgelopen tot zo'n 40%. Vooral de laatste twintig jaar werden gekenmerkt door een vrijwel onafgebroken welvaartserosie van het minimumloon.

Ook de kloof tussen het brutominimumloon en het gemiddeld brutoloon is de voorbije decennia sterk toegenomen. Zij is nu 21% groter dan in 1975. Vooral de jaren '90 was een periode van gestage achteruitgang.

Figuur 2 toont de welvaartsevolutie van de nettominimumlonen - zoals we die hier berekenen, d.w.z. door het gemiddeld brutoloon (zoals bekomen op basis van RSZ-gegevens) te simuleren voor het relevante gezinstype. Deze figuur beslaat een kortere periode omdat ons simulatiemodel waarmee we bruto- in nettolonen omrekenen niet toelaat om verder terug te gaan in de tijd dan 1989.

Wat de koopkrachtontwikkeling van de nettominimumlonen betreft, zien we - een sprong tussen 1991 en 1992 uitgezonderd - een stabiel beeld voor het grootste deel van de jaren '90. Het duurt tot 1999 vooraleer zich opnieuw een substantiële stijging van de nettominimumlonen voordoet. Die wordt gevolgd door verdere stijgingen in de jaren nadien, met name een sterke stijging tussen 2002 en 2003. Op enkele jaren tijd, na 1999 dus, zien gezinnen die uitsluitend van een minimumloon leven hun reële koopkracht toenemen met zowat 11 tot 12%. Een hypothetisch éénoudergezin dat enkel van een minimumloon leeft, gaat er in deze periode bijna 14% op vooruit.

Figuur 1. Koopkracht- en welvaartsevolutie van het minimumloon

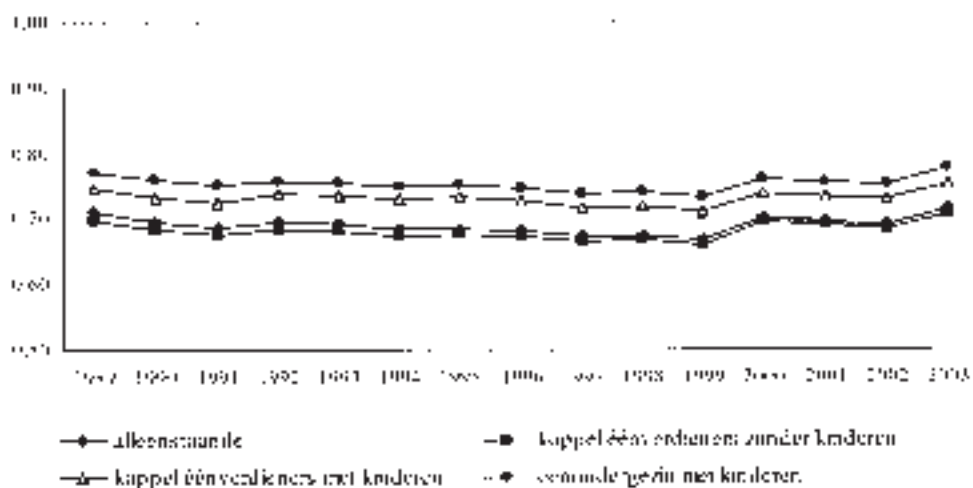

In hoeverre hebben deze stijgingen een impact gehad op de kloof tussen de onderkant van het loongebouw en de gemiddelde lonen? We hebben gemerkt dat de kloof tussen het brutominimumloon en het gemiddeld brutoloon gestaag en substantieel is toegenomen sedert het eind van de jaren '80. Dit geldt ook voor de kloof tussen de nettominimumlonen en de netto gemiddelde lonen, maar in aanzienlijk mindere mate (figuur 2). In essentie zien we een zwakke toename van

de kloof tot 1999, waarna er weer sprake is van een sterke convergentie. In 2003 is de kloof weer ongeveer even groot als bijna vijftien jaar eerder.

Deze opwaartse knik is vooral toe te schrijven aan de selectieve parafiscale lastenverminderingen die de regering vanaf januari 2000 stapsgewijs doorvoerde. Werknemers met een laag loon betalen sindsdien merkelijk minder werknemersbijdragen.

Figuur 2. Netto beschikbaar inkomen bij tewerkstelling tegen het minimumloon in verhouding tot het netto beschikbaar inkomen bij tewerkstelling tegen het gemiddeld loon (per voltijds equivalent)

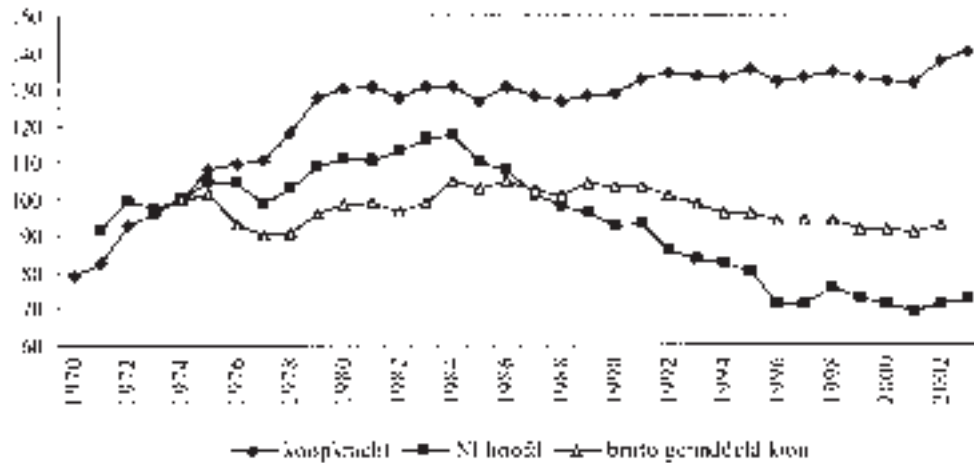
EVOLUTIE VAN DE SOCIALE MINIMUMUITKERINGEN

De reële minimumuitkeringen in de sociale zekerheid en de bijstand zijn vandaag een stuk hoger dan dertig jaar geleden. De evolutie tijdens die lange tijdsspanne valt evenwel grofweg uit elkaar in twee grote perioden: een korte 'manische' periode gekenmerkt door uitzonderlijk sterke stijgingen (de jaren

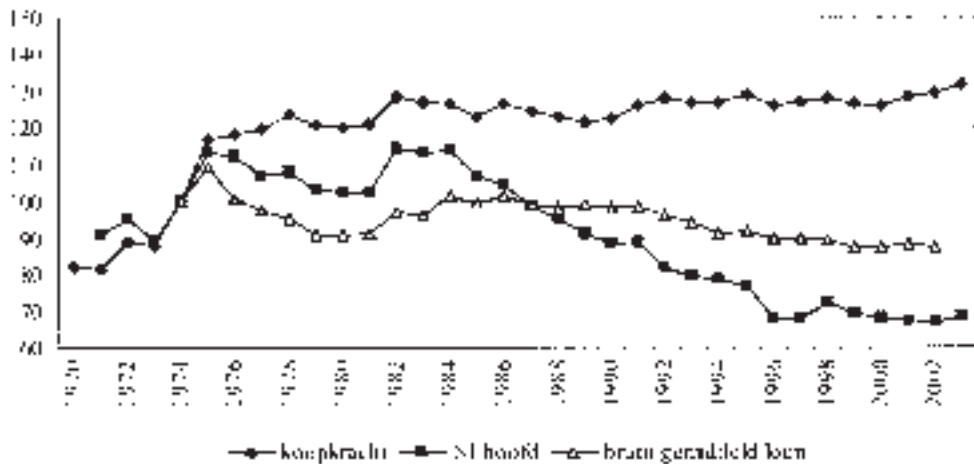
'70) en een lange periode van stagnatie (de jaren '80 en '90).

Gedurende het decennium dat de jaren '70 overspant, werd de bodem van de welvaartsstaat substantieel opgehoogd. Dit voltrok zich in essentie middels een handvol sprongen omstreeks het begin en het midden van de jaren '70 - d.w.z. omstreeks de tijd dat de gevolgen van de eerste oliecrisis voelbaar

Figuur 3. Koopkracht en welvaartsevolutie van de minimuminvaliditeitsuitkering voor een gezinshoofd

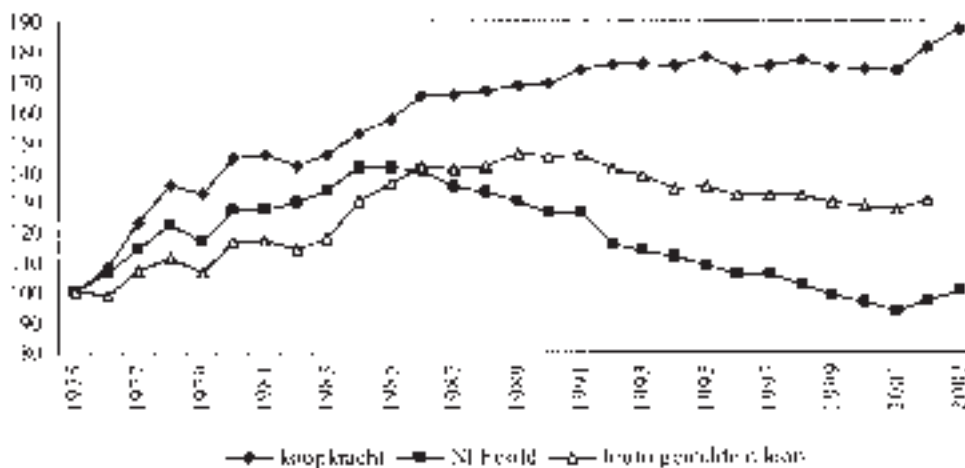
Figuur 4. Koopkracht en welvaartsevolutie van de minimumwerkloosheidsuitkering voor een gezinshoofd

werden. De twee decennia daarna - de jaren '80 en '90 - vormden daarentegen een periode van stagnatie in functie van budgettaire stabilisatie en volumebeheersing. *Ad hoc* koopkrachtaanpassingen werden gevolgd door jaren van koopkrachtstabiliteit en zelfs

koopkrachterosie. Het resulterend golfpatroon is duidelijk zichtbaar in de figuren 3 en 4. De bijstandsuitkeringen kennen een vergelijkbare evolutie, zij het dat de stijgende tendens zich nagenoeg onverminderd doorzet tot het begin van de jaren '90 (figuur 5).

Figuur 5. Koopkracht en welvaartsevolutie van de bestaansminimumuitkering voor een gezinshoofd

Het cijfermateriaal, terug te vinden in Cantillon e.a. (2003), dat betrekking heeft op andere gezinstypes dan gezinshoofden, toont echter twee uitzonderingen op het dominante patroon. Ten eerste zien éénoudergezinnen hun koopkracht eind de jaren '80 fors stijgen (met meer dan 50% tussen '85 en '90) omdat hun bijstandsuitkering opgetrokken wordt tot op het niveau van gezinshoofden. Ten tweede worden werklozen en invaliden in het statuut van samenwonende in de jaren '80 geconfronteerd met een aanzienlijke daling van hun reële uitkering.

Meer recentelijk werden de minimumuitkeringen in het algemeen verhoogd - de trendbreuk na 2001 is duidelijk zichtbaar in de figuren. Op deze verhogingen komen we zo dadelijk terug als we meer in detail kijken naar de jongste ontwikkelingen.

Hoe zijn de laatste drie decennia de uitkeringen geëvolueerd ten opzichte van de welvaart? De sterke reële verhogingen in de jaren '70 zorgden er voor dat de uitkeringen toen

sneller stegen dan het nationaal inkomen. De decennia daarna, met uitzondering van de meest recente periode, waren - zoals we hebben gezien - in essentie jaren van koopkrachtstagnatie en bijgevolg van achteruitgang ten opzichte van het globaal welvaartspeil. Na een lange dalende beweging - vooral dus gedurende de laatste twintig jaar - hebben de uitkeringen in 2003 een niveau bereikt dat, vergeleken met het nationaal inkomen per hoofd, tussen 20 en 30% lager ligt dan in 1971.

Ten opzichte van de gemiddelde brutolonen maken de uitkeringen eenzelfde beweging, zij het dat de daling beduidend minder scherp is. Sinds 1974, ons basisjaar, hebben de uitkeringen niet exact tred gehouden met de evolutie van het gemiddeld brutoloon, maar de achterstand is op geen enkel ogenblik veel groter geweest dan 10% of daaromtrent - althans wat de uitkeringen voor gezinshoofden betreft⁽³⁾. De uitkeringen voor alleenstaanden en vooral die voor samenwonenden hebben wel een grotere achterstand.

De bijstandsuitkeringen nemen in dit geheel een bijzondere plaats in. Ondanks hun welvaartsafname vanaf het midden van de jaren '90 halen zij in 2003 een niveau dat, in verhouding tot het gemiddeld brutoloon en het nationaal inkomen per hoofd, beduidend hoger is dan in 1975.

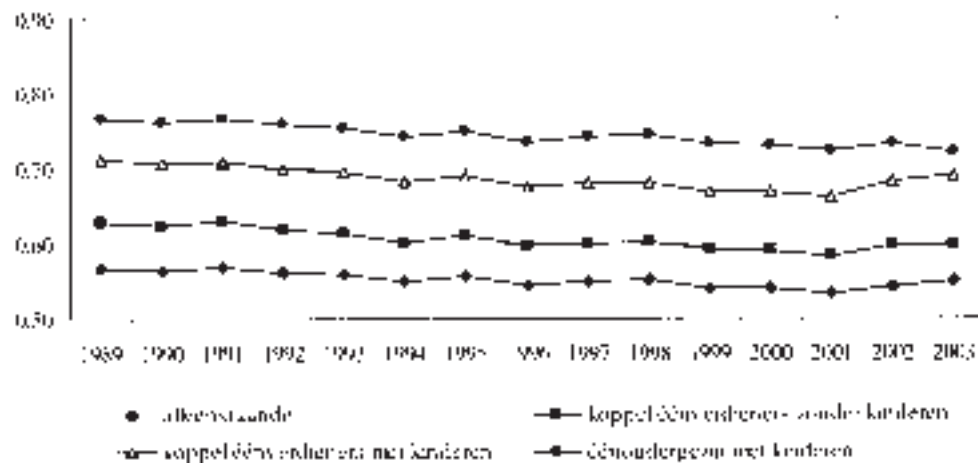
Voor de evolutie van de netto-uitkeringen kijken we opnieuw naar de jaren na 1989 - de periode die binnen het bereik van ons simulatiemodel valt. Het verschil tussen bruto- en netto-uitkeringen is uiteraard in vele gevallen nihil, vooral op het niveau van de minimumuitkeringen. Maar voor een correct beeld is het vooral belangrijk dat we een vergelijking kunnen maken met de evolutie van de nettolonen.

Wat de koopkracht van de netto-uitkeringen betreft, zijn er grofweg drie perioden te onderscheiden. Aan het begin van de jaren '90 - met name tussen 1990 en 1992 - werden de minimumuitkeringen licht verhoogd,

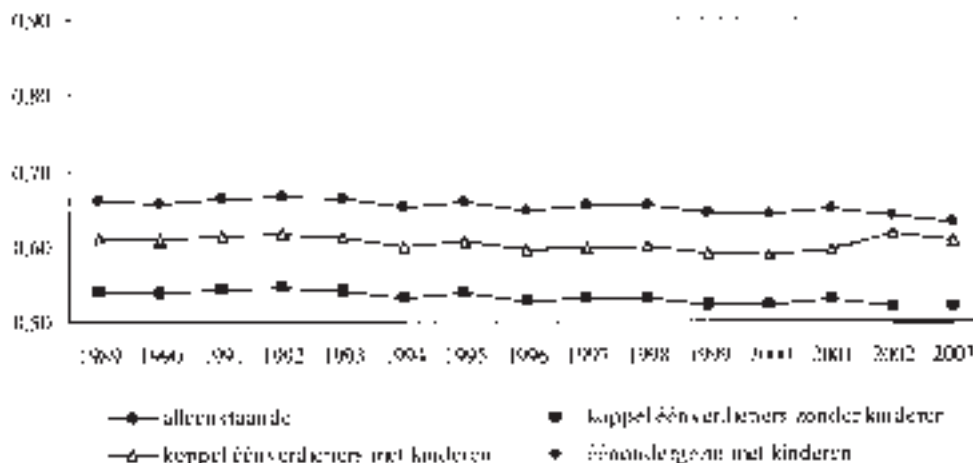
grotendeels ter compensatie voor de koopkrachtersie gedurende de jaren daarvoor. Ook de koopkracht van de bijstandsuitkeringen verbeterde, met name voor éénoudergezinnen. Daarna volgt een tweede, vrij lange, periode van koopkrachtstabiliteit en vervolgens koopkrachtersie, vooral naar het einde van de jaren '90. In 2000 is er dan een kentering voor wat de werkloosheidsuitkeringen en in 2001 voor wat de invaliditeitsuitkeringen en de bijstandsuitkeringen betreft. De derde periode, van 1999 tot nu, wordt gekenmerkt door substantiële verhogingen van reële minimumuitkeringen, in de orde van 5 tot 7%. De stijging is echter aanzienlijk groter voor bepaalde categorieën met een hoog armoederisico, met name voor eenoudergezinnen in de bijstand (7%) en voor alleenstaanden in de werkloosheid (20%).

Figuren 6 tot 8 laten zien hoe de nettominimumuitkeringen zich verhouden tot de netto gemiddelde lonen. Globaal kan men zeggen dat de minimumuitkeringen sedert het eind

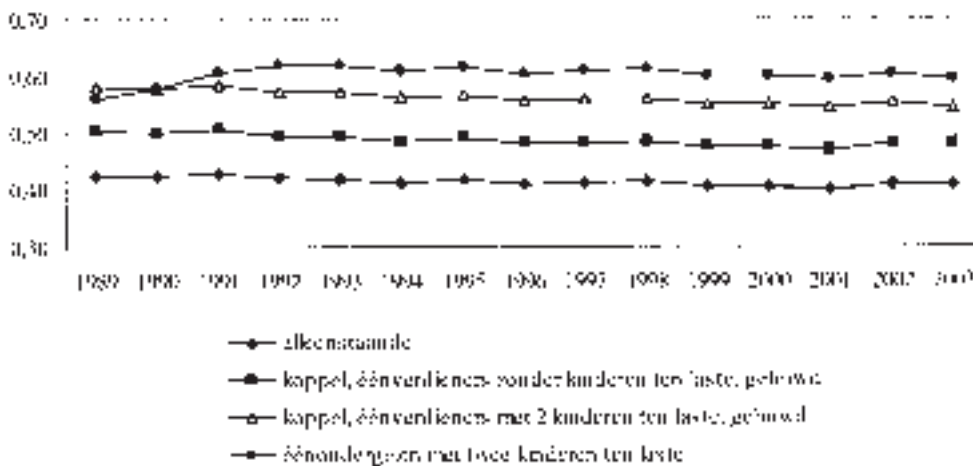
Figuur 6. Netto beschikbaar inkomen bij een minimuminvaliditeitsuitkering in verhouding tot het netto beschikbaar inkomen bij tewerkstelling tegen het gemiddeld loon (per voltijds equivalent)

Figuur 7. Netto beschikbaar inkomen bij minimumwerkloosheidsuitkering in verhouding tot het netto beschikbaar inkomen bij tewerkstelling tegen het gemiddeld loon (per voltijds equivalent)

Figuur 8. Evolutie van de nettobijstandsuitkering in verhouding tot het netto beschikbaar inkomen bij tewerkstelling tegen het gemiddeld loon (per voltijds equivalent)

van de jaren '80 een lichte achterstand hebben opgebouwd op het netto gemiddeld loon. Hoe dan ook, de kloof tussen de minimumuitkeringen en het netto gemiddeld loon is veel minder sterk toegenomen dan die met het

gemiddeld brutoloon. De gestegen fiscale en parafiscale lasten op arbeid hebben er immers voor gezorgd dat de nettolonen aanzienlijk minder sterk stegen dan de brutolonen. Dit is een bijzonder relevant gegeven dat ook het

beeld bijstelt dat eerder geschetst werd in Cantillon e.a. (2001).

Vanaf 2000 doet er zich een reeks van trendbreuken voor inzake de kloof tussen de verschillende minima in de sociale zekerheid en de netto gemiddelde lonen. Globaal kunnen we spreken van een opwaartse knik, en dus van een vermindering van de kloof, maar het beeld is aanzienlijk complexer en ook in vele gevallen niet lineair. We merken in deze periode een complexe interactie van de verschillende beleidsmaatregelen en hervormingen, zoals die in deze periode opeenvolgend van kracht worden. In feite wordt de aanvankelijke inhaalbeweging van de uitkeringen voor een stuk gecompenseerd door de iets later ten volle van kracht wordende fiscale hervorming die vooral de loontrekkers ten goede komt.

EVOLUTIE VAN DE AFHANKELIJKHEIDSVALLLEN EN HET ARBEIDSSURPLUS

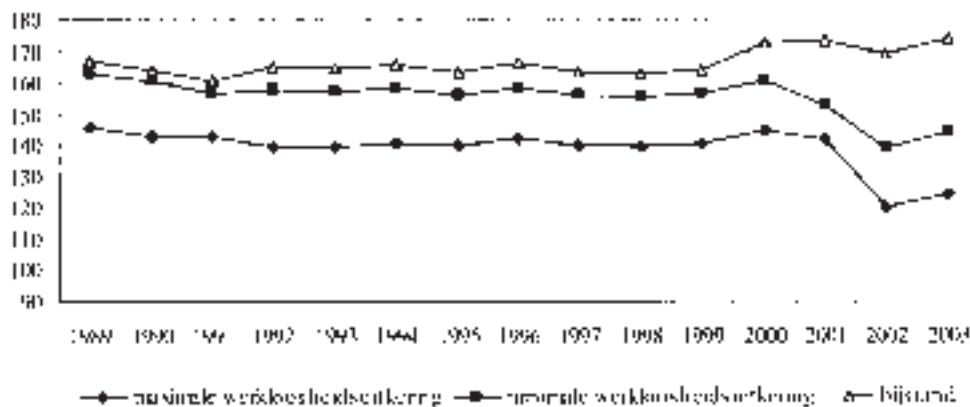
Zoals we gezien hebben, zijn de nettominimumlonen over de voorbije jaren substantieel gestegen. De verlaging van de werknemers-

bijdragen op de lage lonen heeft hierin een belangrijke rol gespeeld, alsook de fiscale hervorming. Daardoor is laagbetaald werk aantrekkelijker geworden voor sommige categorieën van uitkeringstrekkers en is de zogenaamde afhankelijkheidsval minder diep geworden. Dergelijke afhankelijkheidsvallen ontstaan, zo wordt algemeen aangenomen, als de overstap van uitkeringsafhankelijkheid naar tewerkstelling slechts weinig financieel voordeel oplevert.

Berekeningen voor de jaren '90 lieten zien dat vooral langdurig werkloze ééninkomensgezinnen, met name dan éénoudergezinnen met een volledige werkloosheidsuitkering, weinig te winnen hadden bij een overstap naar een laagbetaalde job (De Lathouwer en Bogaerts, 2002). Een alleenstaande ouder verloor er zelfs bij. De laatste jaren is dit omgebogen in een bescheiden surplus, dat nu in de grootteorde van 120 euro ligt.

Als men figuur 9 bekijkt, ziet men een patroon dat karakteristiek is voor de evolutie van de arbeidssurplusen in het algemeen. In een eerste beweging ziet men het positief effect van de vermindering van de werkne-

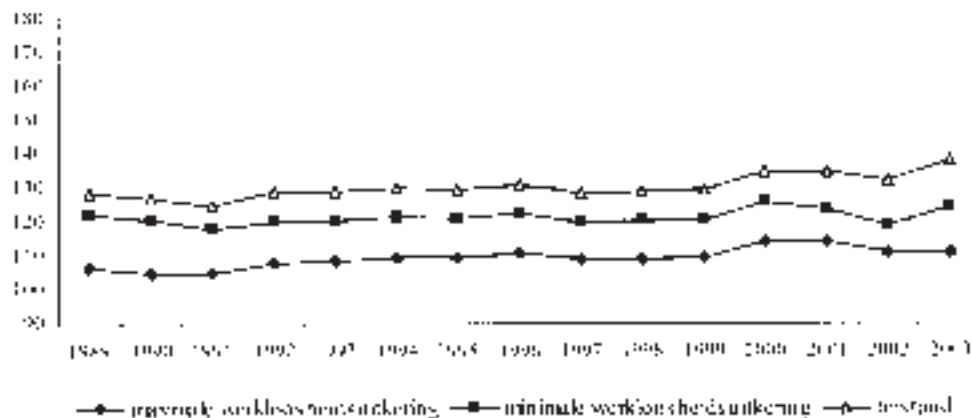
Figuur 9. Evolutie van de arbeidssurplusratio's voor alleenstaanden

Figuur 10. Evolutie van de arbeidssurplusratio's voor éénoudergezinnen met twee kinderen

Figuur 11. Evolutie van de arbeidssurplusratio's voor kostwinners met kinderen

mersbijdragen op de lage lonen, die in 2000 in voege trad en laagbetaald werk aantrekkelijker maakte. In een tweede beweging ziet men dan het dempend effect van de verhogingen van de minimumuitkeringen. In een derde beweging merkt men het positief effect van de fiscale hervorming en de bijkomende verlaging van werknemersbijdragen op lage lonen. Voor gezinnen met kinderen ziet men

in die laatste fase in bijkomende orde het effect van de verlaging van de kinderopvangkost. Immers, de berekeningen in deze sectie gaan er van uit dat gebruik wordt gemaakt van gesubsidieerde kinderopvang. Dat is belangrijk want het is de verlaging van de kinderopvangkost voor gezinnen met een laag inkomen die het arbeidssurplus nog extra heeft doen toenemen⁽⁴⁾. In werkelijkheid

echter maken niet alle werkende ouders ook daadwerkelijk gebruik van gesubsidieerde kinderopvang.

Ook voor welbepaalde andere segmenten dan éénouders (figuur 10) is werk wat aantrekkelijker geworden sinds het midden van de jaren '90, in het bijzonder voor kostwinners zonder kinderen ten laste. Voor kostwinners met kinderen is er vrij weinig veranderd (figuur 11). Hun netto-inkomen bij laagbetaald werk is wel gestegen, maar het arbeidssurplus werd gedeeltelijk tenietgedaan door een verhoging van de werkloosheidsuitkering alsook door de invoering van het belastingkrediet voor kinderen dat ook voor werklozen geldt. Het weze opgemerkt dat voor deze segmenten van de werkloze bevolking er altijd een vrij aanzienlijk arbeidssurplus heeft bestaan.

Tegelijkertijd hebben de recente verhogingen van de werkloosheidsuitkeringen voor bepaalde categorieën van werklozen ertoe geleid dat het arbeidssurplus bij de overstap naar laagbetaald werk kleiner is geworden. Dat is met name het geval voor alleenstaande werklozen

(figuur 9). Maar ondanks de vermindering van het arbeidssurplus kan men bezwaarlijk spreken van het ontstaan van een nieuwe afhankelijkheidsval bij deze groep. Werk, zelfs tegen het minimumloon, blijft immers aanzienlijk aantrekkelijker dan uitkeringsafhankelijkheid.

SPANNING TUSSEN MINIMUM- EN MAXIMUMUITKERINGEN

Het Belgisch stelsel van sociale zekerheid wordt historisch gekenmerkt door een vrij zwak verzekeringskarakter. Over de voorbije decennia is dit globaal gesproken verder uitgehold, vooral door de gezinsmodalisering. Uitkeringen zijn immers in steeds sterkere mate een functie geworden van veronderstelde behoefte - gezinsamenstelling - dan wel van individueel arbeidsverleden en gederfd arbeidsinkomen, zoals in theorie het geval is in een sociaal verzekeringsstelsel.

Daarnaast is in de werkloosheidsverzekering alsook in de ziekte- en invaliditeitsverzekering de spanning tussen minimum- en maximumuitkeringen verder gekrompen (tabel 1).

Tabel 1. Spanning tussen maximale en minimale bruto-uitkeringen (maxima in procent van de minima)

	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2001	2002	2003
Invaliditeitsuitkeringen										
Gezinshoofden	124	221	193	178	171	166	166	166	160	160
Alleenstaanden	104	185	161	148	143	138	138	138	134	132
Samenwonenden	104	185	161	148	158	155	154	155	149	149
Werkloosheidsuitkeringen										
Gezinshoofden		124	126	120	120	114	116	111	117	117
Alleenstaanden (1ste periode)		161	164	168	168	159	162	147	139	139
Alleenstaanden (2de periode)		107	109	112	112	111	116	108	116	116
Samenwonenden (1ste periode)		161	164	171	183	183	183	183	170	170
Samenwonenden (2de periode)		107	109	114	116	116	116	116	124	124

Dit geldt zelfs in vrij sterke mate voor de eerste vergoedingsperiode in de werkloosheidsverzekering - de periode waarin het verzekeringskarakter het sterkst behoort te spelen. Voor werkloze gezinshoofden blijft er nu een verschil van minder dan 20%.

Minimum- en maximumuitkeringen convergeerden vooral in de periode tussen het midden van de jaren '70 en het eind van de jaren '80. Gedurende de laatste vijftien jaar is de spanning vrijwel constant gebleven, hoewel de tendens toch in de richting gaat van verdere convergentie. Met name in de werkloosheidsverzekering markeert de sterke en weerom selectieve verhoging van de minimumuitkering voor alleenstaanden een verdere stap in deze richting. Zie hierover ook De Lathouwer, Bogaerts en Van den Bosch, 2003.

BESLUIT

Dit artikel kan men op twee niveaus lezen, als evaluatie van het (recent) beleid en - op een meer fundamenteel niveau - als analyse die de weg wijst naar één van de belangrijkste beleidskwesties voor de toekomst van de sociale bescherming: de vraag hoe de bodem van de welvaartsstaat in de toekomst structureel kan gevrijwaard blijven. Dit zijn de belangrijkste vaststellingen en bedenkingen.

1. De bodem van de welvaartsstaat werd in de recente periode op een substantiële wijze opgehoogd: minimumuitkeringen en netto-minimumlonen liggen vandaag in reële termen op een substantieel hoger niveau dan aan het eind van de jaren '90. Tegen de achtergrond van de stagnatie en zelfs achteruitgang

Bea Cantillon e.a.

De minimumlonen hebben over een periode van bijna dertig jaar de stijging van de algemene welvaart niet gevolgd, zelfs niet bij benadering. Vergeleken met het nationaal inkomen per hoofd is de achterstand in 2003 reeds opgelopen tot zo'n 40%.

”

die het grootste deel van de jaren '90 kenmerken, kan men zelfs spreken van een duidelijke trendbreuk. De verlagingen van de werknemersbijdragen op de lage lonen en de fiscale hervorming hebben een zeer substantiële impact gehad op de netto-arbeidsinkomens van mensen met een laag loon. De reële minimumuitkeringen kenden de sterkste stijging in meer dan tien jaar. Welbepaalde groepen die van een uitkering moeten rondkomen, zagen zelfs een markante

verbetering, zoals werkloze alleenstaanden of ook alleenstaanden in de bijstand.

2. De recente opwaartse trend was slechts mogelijk mits een belangrijke budgettaire kost omdat - anders dan verwacht - de voorafgaande verlaging van fiscale en parafiscale lasten op lage lonen (noodzakelijk in de strijd tegen financiële werkloosheidsvallen) niet gepaard is gegaan met een vermindering van het uitkeringsvolume. Het is in feite paradoxaal vast te stellen dat het actieve welvaartsstaat-beleid niet geleid heeft tot een hogere activiteitsgraad, maar wel de weg heeft vrijgemaakt voor de verhoging van 'passieve' uitkeringen (waardoor ook een deel van de winst in de strijd tegen de werkloosheidsvallen is tenietgedaan).

3. De stijgingen van de uitkeringen in de recente periode zijn niet zonder precedent. Gedurende de voorbije twee decennia zijn er herhaaldelijk *ad hoc* koopkrachtaanpassingen geweest, hoewel ze zelden zo belangrijk waren als die van de recente periode. Deze stijgingen werden in het verleden echter steeds gevolgd door jaren van koopkrachtstabiliteit en vervolgens koopkrachterosie.

Daarnaast blijft er de fundamentele vaststelling dat over een lange periode van twee decennia bekeken de welvaartsstaat er niet in geslaagd is om het niveau van de bodembescherming structureel mee te laten evolueren met de gemiddelde lonen, laat staan met de gemiddelde welvaart. Ten gronde zijn hiervoor twee oorzaken. Enerzijds zijn de lage nettolonen (en in het kielzog daarvan de sociale uitkeringen) nauwelijks gestegen vanwege de stijgende fiscale en parafiscale lasten op de arbeidsinkomens (ook op de lagere). Anderzijds was er ook een groeiende kloof tussen minimumlonen en gemiddelde lonen.

Bea Cantillon e.a.

De reële minimum-uitkeringen kenden de sterke stijging in meer dan tien jaar. Werkloze alleenstaanden of alleenstaanden in de bijstand zagen zelfs een markante verbetering.

”

4. Voor de toekomst verschijnt

hier een belangrijke beleidskwestie die we het trilemma van de sociale zekerheid kunnen noemen. De sociale zekerheid dient immers drie doelen: een minimumbescherming waarborgen, de verworven levensstandaard verzekeren en de maatschappelijke participatie bevorderen (inzonderheid door arbeidsparticipatie). De voorbije decennia tonen aan hoe moeilijk het geworden is om deze drie doelstellingen gezamenlijk na te streven. De recente voortgang op het vlak van de eerste en de derde doelstelling kon slechts gerealiseerd worden mits een hoge budgettaire kost, terwijl sedert de tweede helft van de jaren '70 de verworven levensstandaard (loonkoppeling van de uitkeringen) steeds minder gewaarborgd is.

5. Om in de toekomst de bodem van de welvaartsstaat te vrijwaren, kunnen volgende beleidsroutes uitgezet worden:

- blijvende prioritaire beleidsaandacht voor de 'eerste orde doelstelling' van de sociale zekerheid: een behoorlijke minimuminkomensbescherming waarborgen;

- verdere fiscale en parafiscale ontlasting van vooral de lage arbeidsinkomens zodat een stijging bewerkstelligd wordt van de nettominimumlonen en in het kielzog daarvan ook van de sociale minima;

- verder doorbreken van de traditioneel strikte scheiding tussen 'sociale' en 'arbeids'-inkomens;

- vermindering van uitkeringsafhankelijkheid, niet alleen door de beteugeling van financiële afhankelijkheidsvallen, maar ook door een strakkere uitvoeringsorganisatie (naar Scandinavisch model waar een hoog beschermingsniveau gehandhaafd blijft door controle, sanctionering van misbruiken en begeleiding van uitkeringstrekkers);

- waken over de spreiding van de marktinkomens (inzonderheid de loonongelijkheden): bij een groeiende kloof tussen minimumlonen en gemiddelde lonen is de erosie van de bodembescherming immers onafwendbaar.

BIBLIOGRAFIE

Cantillon, B., Marx, I., De Maesschalck, V., *De bodem van de welvaartsstaat van 1970 tot nu, en daarna*, Berichten / UFSIA, Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid.

Cantillon, B., De Lathouwer, L., Marx, I., Van Dam, R., Van den Bosch, K. (1999), 'Sociale indicatoren 1976-1997', *Belgisch Tijdschrift voor Sociale Zekerheid*, 41 (4), p.747-800.

Cantillon, B., Kerstens, B., Verbist, G. (2000), *De verdelingseffecten van het ontwerp van fiscale hervorming (Plan-Reynders). Microsimulatie-resultaten*, Berichten / UFSIA, Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid.

Cantillon, B., De Maesschalck, V., Van Dam, R. (2001), *Welvaartsvastheid en adequaatheid van de sociale minima 1970-2001*, Berichten / UFSIA, Centrum voor Sociaal Beleid, Antwerpen.

De Lathouwer, L., Bogaerts, K. (2002), 'Financiële incentieven en laagbetaald werk. De impact van hervormingen in de sociale zekerheid en de fiscaliteit op de werkloos-

Bea Cantillon e.a.

Vanaf 2000 doet er zich een reeks van trendbreuken voor inzake de kloof tussen de verschillende minima in de sociale zekerheid en de netto gemiddelde lonen.

”

heidsval in België', *Belgisch Tijdschrift voor Sociale Zekerheid*, 44 (4), p. 615-691.

De Lathouwer, L., Bogaerts, K., Van den Bosch, K. (2003), *Schorsing artikel 80 gewikt en gewogen. Een evaluatie vanuit herintrede, behoefte en verzekeringsperspectief*, Berichten / UFSIA, Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid (te verschijnen).

(1) STASIM laat toe, om via de techniek van standaardsimulaties, voor verschillende hypothetische gezinstypes de hoogte van het nettogezinsinkomen te berekenen en dit bij uiteenlopende loon- en uitkeringsniveaus. In het model werden volgende takken van de sociale zekerheid opgenomen: werkloosheid, bijstand, pensioenen, ziekte en invaliditeit. STASIM biedt verder ook de mogelijkheid om netto-arbeidsinkomen te berekenen. Voor een uitgebreidere en/of technische toelichting verwijzen we naar <http://www.ufsia.ac.be/esb>.

(2) Voor een overzicht van de gesimuleerde beleidsmaatregelen verwijzen we graag naar Cantillon e.a., 2003.

(3) Het is belangrijk erop te wijzen dat het gemiddeld brutoloon dat we hier als referentiemaatstaf hanteren een benadering is omdat we niet perfect kunnen corrigeren voor de groei van deeltijdarbeid.

(4) Vanaf 1 juli 2002 werd een nieuwe regeling van kracht inzake de ouderbijdragen voor kinderopvang. In het nieuwe stelsel beoogt men de ouderbijdragen op een meer sociale manier te organiseren door ze nog sterker afhankelijk te maken van het gezinsinkomen. De lagere inkomenscategorieën zouden dan beduidend minder betalen. Wie over een hoger inkomen beschikt, moet meer bijdragen.